

RECENZE KNIHY POJIŠTĚNÍ DLOUHODOBÉ PÉČE V ČR

Autoři: Mgr. Václav Krása; Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MBA; Ing. Vladimír Bezděk; prof. PhDr. Martin Potůček, CSc., MSc.

Tábor: APSS ČR, 2021. ISBN 978-80-88361-07-7

Jedním z nejaktuálnějších problémů celého českého sociálního systému je problematika financování sociálních služeb. Dlouhodobě se diskutuje o novém nastavení jeho jednotlivých parametrů, v politické rovině se však doposud nepodařilo nalézt konsenzus nad jeho novým pojetím. Do této diskuse Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR soustavně aktivně vstupuje ve snaze nastavit takový systém financování sociálních služeb, který by umožnil pružně reagovat na očekávané demografické trendy i na potřeby uživatelů, resp. potencionálních uživatelů jednotlivých typů a forem sociálních služeb. V rámci těchto diskusí se často objevuje názor, že vhodnou volbou řešení stávajících problémů v oblasti financování sociálních služeb by byl přechod na jejich financování prostřednictvím systému pojištění.

Autoři této publikace se pokusili na relativně malém prostoru shromáždit argumenty pro tento přechod a navrhli několik možností, jak tento systém koncipovat. Přitom zdůrazňují, že dostupnost a kvalita sociálních a zdravotních služeb pro stárnoucí populaci jsou předmětem obav a nespokojenosti občanů. Problémem je především skutečnost, že míra této pozornosti a obav se v zásadě dostavuje až v těsně předdůchodovém a posléze roste až v důchodovém věku.

Autoři vycházejí z toho, že poskytování sociálních služeb pro seniory je úzce provázáno s poskytováním zdravotní péče a upozorňují na naprosto odlišné preference jednotlivých stakeholderů

v těchto oblastech. Konstatují, že oba systémy jsou financovány rozdílným způsobem, rovněž podmínky poskytování služeb v těchto systémech jsou odlišné. Přitom naprosto správně upozorňují, že jakýkoli způsob financování služeb dlouhodobé péče by měl splňovat několik základních předpokladů:

- měl by být místně a finančně dostupný pro uživatele těchto služeb, v tomto smyslu bude v následujících letech nezbytné změnit systém úhrad za poskytované služby (povinná participace rodin na financování nákladů poskytované péče, diferenciací úhrad podle majetkových poměrů uživatele služby) a tak m.j. diferencovat kvalitu poskytovaných služeb podle poptávky uživatelů služeb,
- klient služeb dlouhodobé péče by měl mít možnost svobodně se rozhodnout pro konkrétní formu poskytované péče, pro toto rozhodnutí by měl mít k dispozici nabídku všech typů služeb ve vazbě na vlastní přání, potřeby, finanční možnosti a možnosti pomoci ze strany jeho rodiny, jeho rozhodnutí by mělo být respektováno.

Značnou pozornost autoři věnují podrobné charakteristice systému financování dlouhodobé péče v Rakousku a v Německu, z mého pohledu naprosto správně konstatují, že tyto modely jsou pro naši zemi nejbližší, a proto by bylo vhodné využít zkušenosti z těchto zemí z aplikace tohoto systému v praxi.

Těžiště publikace je nutno spatřovat v kapitole, kde autoři publikace charakterizují jednotlivé možnosti koncipování systému financování dlouhodobé péče a jejich silné a slabé stránky. Jako hlavní důvody pro zavedení veřejného pojištění dlouhodobé péče přitom autoři uvádějí jeho dlouhodobou udržitelnost, finanční stabilitu, vyšší předvídatelnost financování a vytvoření stejných podmínek pro všechny poskytovatele služeb. Přitom se domnívají, že díky těmto změnám dojde k růstu sítě poskytovatelů a poskytovaných služeb v závislosti na poptávce, resp. potřebách klientů a konstatují, že základním předpokladem pro realizaci tohoto systému je sjednocení podmínek poskytování dlouhodobé péče v pobytových zařízeních v sociální i zdravotní oblasti a celková reforma sociálně zdravotního pomezí.

Podle jejich názoru přichází do úvahy celkem několik variant možného pojetí pojištění dlouhodobé péče.

Může se jednat:

- o rozšíření stávajícího systému veřejného zdravotního pojištění,
- o rozšíření stávajícího systému veřejného sociálního pojištění,
- o vytvoření nového Fondu veřejného pojištění dlouhodobé péče,
- o veřejné dobrovolné pojištění dlouhodobé péče,
- o soukromé dobrovolné pojištění dlouhodobé péče.

Každou z možných variant řešení autoři podrobně charakterizují, přitom uvádějí zejména její silné a slabé stránky.

Domnívám se, že při rozhodování o konkrétní formě financování dlouhodobé péče a event. změnách v těchto oblastech je potřeba respektovat několik zásadních skutečností:

1. Přestože máme v ČR od r. 1993 koncipovány systémy sociálního a zdravotního pojištění, svou povahou tyto systémy nenaplnují řadu základních atributů pojistných systémů, jedná se tedy o systémy, které mají charakter daňový (v zásadě neplatíme pojistné na důchodové, nemocenské a zdravotní pojištění, ale "důchodovou daň" nebo "zdravotní daň"). Od r. 1993 je zvláštní účet důchodového pojištění účetně ve schodku více než 400 mld Kč, v systémech nemocenského a zdravotního pojištění nejsou uplatňovány standardní mechanismy bonus a malus, které by zde jistě měly svoje opodstatnění, zdravotní pojišťovny si přerozdělují vybrané pojistné na zdravotní pojištění podle kmene pojištěnců – to jsou základní skutečnosti, které hovoří o tom, že naše zabezpečení v těchto oblastech není položeno na pojistných, ale na daňových základech.
2. Pojistné systémy, které jsou založeny na principu průběžného financování, jsou velmi silně náchylné na odchylky v demografické struktuře obyvatelstva, což v době stárnutí populace je klíčový aspekt jejich existence. Např. v Německu, kde byl systém pojištění dlouhodobé péče (Pflegeversicherungssystem) zaveden v r. 1995 činila sazba pojistného 1,5 % z hrubé mzdy, v následujících letech se tato sazba několikrát zvýšila, od r. 2017 činí již 2,25 % z hrubé mzdy především v důsledku změn ve struktuře populace. Přitom si musíme uvědomit, že populace v ČR stárne jedním z nejrychlejších temp v Evropě. Je tedy zřejmé, že v tomto smyslu přechod na pojistné principy není samospasitelným krokem.
3. Samotné zavedení systému pojištění dlouhodobé péče v ČR by nemělo vést ke zvýšení celkového daňového zatížení obyvatelstva, které již dnes patří k nejvyšším v Evropě. Zavedení tohoto systému by tedy vyžadovalo komplexní reformu daňového (a pojistného) systému.

Je tedy zřejmé, že hledání odpovědí na otázky financování sociálních služeb a dlouhodobé péče budou vyžadovat nalezení odpovědí na řadu stěžejních otázek. V tomto smyslu je potřeba publikaci, kterou vydala Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR ocenit, neboť do těchto diskusí přispěla řadou inspirativních myšlenek a stanovisek.

Kontakt

doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.

Fakulta veřejných politik v Opavě, Slezská univerzita v Opavě

Ústav veřejné správy a sociální politiky

Bezručovo náměstí 885/14, 746 01 Opava, Česká republika

ladislav.prusa fvp.slu.cz